

KOHTI HALLITTUA ARKEA
Asiakkaiden kokemuksia Arki Haltuun -työskentelystä
neuvotteluiden valossa

Jenni Paulo ja Henna Töyrylä
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Paulo, Jenni & Töyrylä, Henna. Kohti hallittua arkea: Asiakkaiden kokemuksia Arki Haltuun -työskentelystä neuvotteluiden valossa. Helsinki, kevät 2010, 49 s. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteina oli tuoda esille asiakkaiden kokemuksia Väestöliiton Arki Haltuun -työskentelystä sekä tehdä näkyväksi asiakasperheiden arjessa tapahtuneita muutoksia Arki Haltuun -työskentelyn aikana.

Aineisto saatiin valmiina litteroituna materiaalina Väestöliitolta. Arki Haltuun -hankkeen perhetyöntekijät äänittivät perhetyön aloitus- ja lopetusneuvotteluita, jotka litteroitiin. Litteroinneista valittiin tutkimusaineistoksi yhteensä seitsemän perheen aloitus- ja lopetusneuvotteluiden litteraatit. Nämä seitsemän perheen litteroidut neuvottelut valikoituivat aineistoksi, koska perheillä oli lastensuojeluasiakkuus.

Tutkimus oli kvalitatiivinen tutkimus. Litteroidulle aineistolle tehtiin sisällönanalyysi. Jotta analyysi pystyttiin tekemään, yhdeksän analyysiluokkaa luotiin soveltaen Arjen paletti -tutkimusta, jossa oli koottu pikkulapsiperheiden arkea kuvaavat tekijät. Luokkien avulla pystyttiin tuomaan esille perheiden tilanteissa tapahtuneet muutokset aloitus- ja lopetusneuvotteluiden välillä. Näin saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Keskeisimmiksi tuloksiksi nousivat arjen hallintaan liittyvät tekijät. Rutiinien muodostumisen myötä perheiden arki muuttui ennustettavammaksi, jolloin arjen toiminnot selkeytyivät ja ajankäytöstä tuli hallitumpaa. Vanhempien voimavarat vapautuivat arjen toiminnoista myös muuhun toimintaan ja samalla vanhemmuus parani. Työskentelyyn liittyviä tuloksia olivat perheiden saamat onnistumisen kokemukset, perhetyöntekijöiden antama konkreettinen apu ja sekvenssikartan arkea selkeyttävä vaikutus.

Saatujen tuloksien perusteella työskentelyllä päästiin haluttuihin tavoitteisiin. Arjen sujumiseen vaikuttavat tekijät vahvistuivat perheissä ja vanhempien luottamus omiin taitoihin vanhemmuudessa sekä arjen toiminnoissa lisääntyivät työskentelyn myötä.

Asiasanat: perhe, perhetyö, arki, vanhemmuus, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Paulo, Jenni and Töyrylä, Henna

The Client Families' Experiences of the Family Work Project "Balancing Daily Life".

49 p. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.
Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of the study was to find out the client families' experiences of the new family work method developed by Family Federation of Finland. Another purpose was to bring forth the changes happened in everyday lives of families.

This study was qualitative. The material of this study was collected by family workers of Family Federation of Finland for research purposes. The material used for the present study consisted of taped discussions between social workers, family workers and parents. Discussions of seven families were selected as material and it was analyzed using content analysis.

The results of this study showed that the families' daily rhythms became more structured and predictable. Therefore, the parents felt empowered which led to better parenthood. While working with family workers parents achieved positive experiences and received concrete help.

The family work method was successful. Parents' trust for their capability in parenthood and daily life activities increased.

Keywords: family, family work, daily life, parenthood

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 LAPSIPERHE	7
2.1 Perheen määrittely ja tehtävät	7
2.2 Vanhemmuus	8
2.3 Lapsiperheet palvelujärjestelmässä	9
3 LASTENSUOJELU	11
3.1 Yleistä lastensuojelusta	11
3.2 Lastensuojelun ehkäisevä työ	11
3.3 Lastensuojelun avohuolto	13
4 PERHETYÖ	15
4.1 Perhetyön historia	15
4.2 Yleistä perhetyöstä	15
4.3 Perhetyön toteuttajat	17
4.4 Perhetyö laeissa	17
4.5 Lastensuojelun perhetyö	18
4.6 Lastensuojelunperhetyön prosessi ja sisällöt	19
4.7 Perheisiin liittyviä tutkimuksia	20
5 ARKI HALTUUN -HANKE	22
5.1 Arki ja rutiinit	23
5.2 Arkipäivän sekvenssit ja sekvenssikartta	24
6 PALETTI-TUTKIMUS	26
7 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	28
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	29
8.1 Sisällönanalyysin perusteet	29
8.2 Aineisto ja sen analysointi	29
8.3 Tutkimuksen eettisyys	31

9 TUTKIMUSTULOKSET	33
9.1 Arjen muutokset	33
9.1.1 Tunteet.....	33
9.1.2 Voimavarat.....	34
9.1.3 Rutiinit.....	34
9.1.4 Vanhemmuus.....	35
9.1.5 Tulokset muista luokista.....	36
9.2 Työskentelyn sujuminen	37
9.3 Yhteenvedo tutkimustuloksista	39
10 POHDINTA	40
10.1 Tutkimustulosten johtopäätökset ja tulosten pohdintaa	40
10.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	42
10.3 Jatkotoimet.....	44
10.4 Ammatillinen kehittyminen.....	44
10.5 Opinnäytetyöprosessi.....	45
LÄHTEET	47

1 JOHDANTO

Perhetyölle ja sen uusille menetelmille on kysyntää yhteiskunnassamme, sillä yhteiskunnassa tapahtuneet rakenteiden muutokset ovat lisänneet lastensuojelun avohuollon asiakkuuksien määrää. Asiakkuuksien määrä on 2000-luvun puolivälissä kaksinkertaistunut kymmenen vuoden takaisesta lukumäärästä. Perhetyö on kehittämisen kohteena monissa yhteyksissä, kuten kansallisissa kehittämissuunnitelmissa, sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioissa, opissa ja julkaisuissa sekä monissa strategioissa (Heino 2008, 5, 23, 25–26; Uusimäki 2005a, 7–8,11).

Väestöliiton toteuttamassa perhetyössä on havaittu perheiden arjen kelluvan, jolloin arjesta puuttuu säännöllinen rakenne ja rytmi. Epäsäännöllinen arjen rakenne ei tue lapsen tasapainoista kehitystä. Jonssonin (2006, 5) huomion mukaan perhetyö on muuttunut yhteiskunnallisten muutosten myötä kodinhoidollisesta avusta enemmän keskustelupainotteiseksi ohjaukseksi. Tämän vuoksi perheet eivät saa välttämättä perhetyöltä tarpeitaan vastaavaa apua. Väestöliiton Arki Haltuun -hanke on luotu vastaamaan perheiden tarpeita. Hankkeen tavoitteena on vapauttaa perheen voimavaroja arjen hallintaan perhetyön uuden menetelmän avulla. (Holmberg, Jonsson, Korvela & Kupiainen 2008, 104.)

Meillä molemmilla on kokemusta lastensuojelutyöstä ja myös me olemme havainneet, että perheiden kanssa työskennellessä tarvittaisiin enemmän asiakkaiden tarpeisiin pohjautuvaa toiminnallista perhetyötä. Tästä syystä kiinnostuimme Arki Haltuun -hankkeesta ja mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyömme hankkeeseen. Opinnäytetyömme tarkoituksena on antaa tietoa Väestöliitolle Arki Haltuun -hankkeen työskentelyn toimivuudesta asiakkaiden kokemusten pohjalta sekä perheiden arjessa tapahtuneista muutoksista.

2 LAPSIPERHE

Käsitlemme tässä osiossa lapsiperheitä yleisemmän perhekäsityksen sijaan. Tutkimuksemme kohdistuu lapsiperheisiin, täten emme käsittele laajemmin kaikkia mahdollisia perhemääritelmiä.

2.1 Perheen määrittely ja tehtävät

Perinteisesti perhe on määritelty ydinperheen avulla, mutta nykyään perheen määritelmä on muuttunut. Ydinperheen lisäksi on tullut uusia määritelmiä perherakenteiden moninaistuessa. Kukin yksilö määrittelee itse oman perheensä. Sen vuoksi käsitykset ja määrittelyt perheestä ovat yksilöllisiä, ja samaankin perheeseen kuuluvat voivat määritellä perheensä jäsenet eri tavoin. Perhe on lasten ja nuorten tärkeimpiä kasvuoloja. Lasten kasvuoloihin kuuluu perheen lisäksi muut lähellä olevat ihmiset, sukulaiset, instituutiot ja toiminnat, kuten koulu ja harrastukset. (Korvela 2003, 11; Pohjola 2005, 43; Törrönen & Vornanen 2004, 159–160.)

Perhe takaa jäsenilleen turvallisuuden täyttämällä perustehtävänsä, joita ovat muun muassa huolenpito, toimeentulon turvaaminen, parisuhteen ylläpito, arkipäivän asioiden hoitaminen ja sivistyksellinen tehtävä. Sivistykselliseen tehtävään kuuluu muun muassa kotitöiden mallin antaminen sekä ammatin valinnassa ohjaaminen. Perustehtävissä esiintyvät puutteet aiheuttavat turvattomuutta, ja koska ongelmilla on usein taipumusta kasautua: perheen hyvinvointi saattaa tällöin vaarantua. Tukemalla vanhempia ja heidän mahdollisuuksiaan huolehtia lapsistaan voidaan ehkäistä perheeseen syntyviä vaikeuksia sekä niiden syvenemistä. Lapsen hyvinvointiin voidaan vaikuttaa parantamalla lapsen kasvuoloja, tukemalla perhettä palveluiden, taloudellisen tuen ja hoitomahdollisuuksien avulla. (Törrönen & Vornanen 2004, 159–160; Kraav & Lahikainen 2000, 94–95.)

2.2 Vanhemmuus

Vanhemmuus syntyy vuorovaikutuksessa oman lapsen kanssa. Lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen kuuluu sekä kielteisten että myönteisten tunteiden ilmaisu. Lapsen kehitystä haittaa myönteisten tunnepuolten kokemusten puuttuminen. Lapsen on tärkeä kokea olevansa rakastettava, tärkeä ja ainutkertainen, jotta lapsen identiteetti kehittyisi myönteiseksi ja että lapselle syntyi terve itsetunto. (Myllymäki & Nuutila 2006, 11.)

Vanhemmuuden peruselementtejä ovat hoiva, kontrolli ja kehityksen tukeminen. Hoiva on lapsen fyysisestä, emotionaalista ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Kontrolli on rajojen asettamista ja niiden noudattamista. Kehityksen tukemiseen kuuluu lapsen kiinnostusten, mahdollisuuksien ja potentiaalihin hyödyntäminen lapsen parhaaksi. (Myllymäki & Nuutila 2006, 11.)

Vanhemmuus on jatkuva vuorovaikutusprosessi, joka lähtee vanhemman omasta lapsuudesta, kasvuympäristöstä ja omien vanhempien vanhemmuudesta. Vanhemman on vaikea vastata lapsensa tarpeisiin, mikäli hänen omat tarpeensa eivät ole tulleet tyydyttyiksi lapsuudessa. Vanhemman ymmärrys lapsen fyysisistä, emotionaalista ja sosiaalisista tarpeista, sekä rajoittamisen toteuttaminen ovat muodostuneet vanhemman omista kokemuksista koskien vanhemmuutta. (Myllymäki & Nuutila 2006, 11–12.)

Vanhempien omaksumat arvot hyvästä vanhemmuudesta ja kasvatuksesta konkretisoituvat perhe-elämässä ja siinä, millä tavoin perhe elää. Vanhemmat toivovat usein lapsiltaan tiettyä käytöstä ja ominaisuuksia, jotka muuttuvat ajan myötä. Hyvän vanhemmuuden malleja ei voi siirtää ajasta toiseen tiettyinä vakioina, vaan vanhemmuutta arvioitaessa on otettava huomioon ajassa vallitsevat isyyden ja äitiyden mallit sekä tunnekulttuuri. Nykypäivän kasvatuksessa vanhemmat painottavat esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, erilaisuudensietoa ja suvaitsevaisuutta, joilla ei vaikkapa vielä 70–80-luvulla ollut samanlaista sijaa lasten kasvuympäristöissä. (Pohjola 2005, 45, 52.)

Mikäli vanhempi kokee, että vanhemmuus rajoittaa oman itsensä toteuttamista

tai hän kokee olevansa voimaton vanhempana, vanhempi voi stressaantua. Stressiä aiheuttaa myös köyhyys, työttömyys ja sairastuminen. Kasautunut arjen kaoottisuus voi pitkittyessään olla myös stressitekijä. Vanhemman pitkäaikainen stressi saattaa johtaa epäsuotuisaan vanhemmuuteen, mikä puolestaan vaikuttaa vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Stressi heikentää vanhemmuuden laatua, mikä voi näkyä esimerkiksi tiukempina kurinpitokeinoina ja vähäisenä hoivana. Tämä osaltaan vaikuttaa epäsuotuisasti lapsen kehitykseen. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 56–58.)

2.3 Lapsiperheet palvelujärjestelmässä

Kaupungistumisen myötä perheiden rakenteet ovat muuttuneet huomattavasti. Usean sukupolven perheet ovat muuttuneet ydinperheiden kautta nykypäivän yksinhuoltaja- ja uusperheisiin. On selvää, että vanhemmuuden merkitykset ja roolit ovat muuttuneet yhteiskunnan rakenteiden muutoksen myötä. Kuitenkaan yhteiskunnan palvelut ja niiden toimintatavat eivät ole kehittyneet samaa tahtia perheiden tarpeiden ja elämäntapojen mukana. Selvittämällä millä tavoin perheet ovat muuttuneet, osataan vastata perheiden muuttuneeseen palvelun tarpeeseen. Esimerkiksi neuvoloissa vanhemmuuden tukeminen tulisi olla keskeisempää kuin vaikkapa lapsen kehityksen seuranta. (Pohjola 2005, 44, 46–47.)

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama jo päättynyt PERHE-hanke on pyrkinyt uudistamaan perhepalveluita, jotta palvelujärjestelmään syntyisi enemmän matalankynnyksen ja ennaltaehkäisevän työn rakenteita. Varhaisen puuttumisen eli Varputoiminnan avulla Terveiden ja hyvinvoinnin laitos pyrkii toimimaan mahdollisimman varhain ja avoimesti perheiden ongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Toimintaan osallistuvat keskeiset hallinnonalat sekä lastensuojelun, mielenterveys- ja päihdealan järjestöt. (Sosiaaliportti 2008; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009.)

Perhepalveluja ja tukea tarvitaan ennen kaikkea perheiden muutosvaiheissa, niin positiivisissa kuin negatiivisissakin. Hyvinvointivaltiossa ammattilaiset ja asiantuntijat ovat osana perheiden arkea, vaikka perheessä ei olisikaan kriisiti-

lanteita tai suuria muutoksia. Esimerkiksi lapsen elämässä ollaan mukana jo ennen syntymää, jotta vanhemmat saisivat tarvitsemaansa tukea vanhemmuuteen. Tästä huolimatta avuttomuus vanhemmuudessa ja kasvatuksessa on yhä yleisempää. (Pohjola 2005, 48–49.)

3 LASTENSUOJELU

Käsitlemme teoriaosuudessa lastensuojelun ehkäisevän työn ja avohuollon teemoja. Edellä mainittujen lisäksi lastensuojeluun kuuluu sijaishuolto ja jälkihuollon palvelut. Näitä kahta palvelumuotoa emme kuitenkaan käsittele sen enempää, koska ne eivät liity tutkimukseemme. Lastensuojelun ehkäisevä työ sekä avohuolto sen sijaan ovat oleellisia käsitteitä tutkimuksemme kannalta, koska lähes kaikki tutkimusaineistomme perheet ovat lastensuojelun asiakkaita.

3.1 Yleistä lastensuojelusta

Lastensuojelun tavoitteena on turvata ja edistää lasten hyvinvointia. Lastensuojelu ylittää monelle yhteiskunnan toiminnan alueelle, mutta enimmäkseen lastensuojelu liitetään kuitenkin sosiaalitoimeen. Lastensuojelullinen tarkastelukulma voidaan ottaa lähes mihin tahansa inhimilliseen toimintaan, vaikkapa lainsäädäntöön, koulutoimeen, massavihteeseen ja rakentamisen suunnitteluun. Lastensuojelulla pyritään kehittämään lasten elinympäristöjä ja edistämään perheiden hyvinvointia. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 15.)

Lastensuojelulain (2007, §2) mukaan lastensuojelu on lapsi- ja perhekohtaista. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun lastensuojelun työntekijä käynnistää lastensuojelun tarpeen selvityksen. Lastensuojeluun kuuluvat toimenpiteet ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen huostaanotto ja kiireellinen sijoitus. Huostaanottoon liittyy lisäksi sijaishuollon ja jälkihuollon palvelut.

3.2 Lastensuojelun ehkäisevä työ

Lastensuojelulain (2007, §8) mukaan kunnalla on velvollisuus seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä kehittää palvelujärjestelmää. Lasten hyvin-

vointia voidaan edistää vaikuttamalla lapsen kasvuoloihin ja tukemalla perhettä ja lasta palveluiden avulla. Sosiaalitoimi vaikuttaa yleisellä tasolla lasten ja perheiden hyvinvointiin esimerkiksi päivähoitopalveluiden ja suunnittelun kautta. Päivähoidon lisäksi yleisellä tasolla vaikuttaa muun muassa koulu ja terveyskeskuspalvelut. (Törrönen & Vornanen 2004, 159–160; Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 16.)

Koko lapsiväestöön kohdistetun lastensuojelun ehkäisevän työn tavoitteena on tunnistaa riskiolosuhteissa elävät lapset ja ehkäistä erityisen huomion sekä tukitoimien avulla heidän lastensuojelun asiakkuutensa. Tavoitteena on hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen. Ehkäisevän työn avulla pyritään vastaamaan lapsiväestön tarpeisiin ja tukemaan heidän osallisuuttaan. Ehkäisevän työn kautta pyritään kehittämään kaikille tarkoitettuja hyvinvointia edistäviä palveluja sekä palveluja, jotka ovat kohdistettu tietyille lapsiryhmälle tai tietyssä elämäntilanteessa oleville. Tukitoimia tarjoavat ammatilliset toimijat työskentelevät muun muassa äitiys- ja lastenneuvolassa, koulussa, nuorisotoimessa, päivähoitossa, kotipalvelussa ja sosiaalityössä. (Törrönen & Vornanen 2004, 154–155, 161, 173–175.)

Lastensuojelun ehkäisevän työn kulmakivenä voidaan pitää lapsen oikeuksien yleissopimusta ja sen kolmea periaatetta, jotka ovat osallisuus, suojeleminen ja osuus. Lapsilla ja nuorilla on oikeus olla lapsia ja nuoria tietyssä elämänvaiheessa. Lapsia suojellaan yksilöinä kaltoinkohtelulta ja hyväksikäytöltä sekä muilta vaaroilta. Lastensuojelun ehkäisevän työn avulla tuetaan lapsien osallisuutta omaan elämäänsä sekä taataan heille tasa-arvoiset mahdollisuudet yhteiskunnan voimavaroihin. Aikuisen vastuu lapsiväestöstä ja heidän suojeleminen korostuu lastensuojelun ehkäisevässä työssä, mutta lasten ja nuorten oma osallisuus on myös tärkeää. Vanhempien tukemisen avulla pyritään usein takaamaan myös lapsen hyvinvointi. (Törrönen & Vornanen 2004, 155–162.)

Yhteiskunnan muuttuessa ehkäisevän työn seurauksia on vaikea ennustaa. Tästä syystä ehkäisevään työhön liittyy eettisiä esteitä. Ehkäisevän työn tuloksiin ei välttämättä aina luoteta tarpeeksi, tai sitten pelätään, että perheiden elämään puututaan liian varhain perheen tilannetta vahingoittaen, mikäli selviä on-

gelmia ei vielä ole. Käytännössä varhainen puuttuminen tarkoittaa ongelmiin reagoimista vasta sen jälkeen, kun usea taho on todennut lasten arjen ja hoidon puutteelliseksi, kuten esimerkiksi päiväkotia, koulu tai neuvola. Varhaisen puuttumisen periaatteen ideologia ei siis aina takaa lasten tarpeeksi varhaista auttamista. Riskiolosuhteissa elävien lasten tulevaisuus ei automaattisesti vahingoitu, mutta on selvää, että useampien riskitekijöiden ja ongelmien kasautuessa ongelmien ilmeneminen lapsen myöhäisemmässä elämässä on todennäköisempää. (Törrönen & Vornanen 2004, 164; Hurtig 2003, 71.)

Lastensuojelun ehkäisevä työ keskittyy ilmiöihin, jotka liittyvät huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen. Aineellinen köyhyys ja huono-osaisuus ovat myös ilmiöitä, joita pyritään ehkäisemään. Ehkäisevällä työllä pyritään yhä useammin myös ehkäisemään subjektiivisen hyvinvoinnin vajeita, sekä takaamaan laadukkaan ja hyvän elämän edellytyksiä. Perheiden hyvinvointia pyritään lisäämään sekä materiaalisin keinoin että tarjoamalla tukea vanhemmuuteen ja ihmissuhteisiin. (Törrönen & Vornanen 2004, 165.)

3.3 Lastensuojelun avohuolto

Mikäli lapsen tai nuoren terveys ja kehitys vaarantuu puutteellisten kasvuolojen vuoksi tai jos lapsi tai nuori itse omalla käytöksellään vaarantaa oman turvallisuutensa, on sosiaalitoimen ryhdyttävä avohuollon tukitoimenpiteisiin. Edellytyksenä avohuollon tukitoimille on aina huoltajan antama suostumus. (Lastensuojelulaki 2007, §34.) Avohuollon palveluihin kuuluvat muun muassa neuvonta, ohjaus, ryhmätoiminta, vanhemmuuden tukeminen, tehostettu perhetyö, erityispäivähoito, perheneuvola, lapsiperheiden kotipalvelu, virike- ja harrastustoiminta ja taloudellinen tuki (Sosiaalivirasto 2008).

Avohuollon tukitoimenpiteisiin kuuluu myös lapsen lyhytaikainen sijaishuolto asianosaisten suostumuksella. Avohuollon tukitoimenpiteenä tehty sijoitus perustuu siis vapaaehtoisuuteen. Lasta ei tässä tapauksessa oteta huostaan. Käytännössä tämä eroaa huostaanottoon perustuvasta sijoituksesta siinä, että hoitohenkilökunnan oikeudet rajoittaa lasta ja vanhempia ovat rajalliset. (Kyrön-

seppä & Rautiainen 1993, 21.)

Yhteiskunnan rakenteiden muutokset ovat lisänneet myös lastensuojelun avohuollon asiakkuuksien määrää. Heinon (2008, 10) toimittamasta selvityksestä Lastensuojelun kehittämisohjelmalle näkyy, että asiakkuuksien määrä on 2000-luvun puolivälissä kaksinkertaistunut kymmenen vuoden takaisesta lukumäärästä. Myös uusien asiakkuuksien määrä on ollut tasaisessa nousussa. Muutaman viime vuoden aikana asiakkuuksien kasvu on tasaantunut ja on pysynyt noin 60 000 lapsessa ja nuoressa.

Asiakkuuksien määrää ei selitä ainoastaan pahoinvoinnin lisääntyminen yhteiskunnassa. Asiakkuuksien lukumäärässä näkyy myös palvelurakenteiden ja työmenetelmien muutokset, lisääntynyt varhainen puuttuminen sekä verkostoyhteistyö, mitkä ovat lisänneet yhteistyötä ja näin ollen asiakkuuksien lukumäärää. Lasten pahoinvoinnin lisääntyminen kuitenkin näkyy tilastoissa. Syinä tähän nähdään perheiden arjen muutokset, vanhempien työttömyys, päihdeongelmat sekä muut lapsiperheiden lisääntyneet ongelmat, kuten uupuminen ja epävarmuus vanhemmuudessa ja kasvatuksessa. (Heino 2008, 10–11.)

Siitä, millaisia lastensuojelun avohuollon palveluita lapset ja nuoret ovat käyttäneet tai millaisessa tilanteessa he ovat lastensuojelun asiakkaaksi tullessaan olleet, ei ole valtakunnallista tilastotietoa. Paikallisten tutkimusten, kuten Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Kanta-Hämeessä, mukaan monenlaista avohuoltoa on tarjottu erilaisten tarpeiden mukaan. Erityisesti tukihenkilöiden ja -perheiden tarve on ollut suuri, mihin ei ole pystytty tarpeeksi vastaamaan. Taloudellinen tukeminen sekä lapsen kotiin tehtävä perhetyö ovat olleet avohuollon tukitoimina kaikkein yleisimpiä. (Heino 2008, 11.)

4 PERHETYÖ

4.1 Perhetyön historia

Perhetyön voidaan katsoa alkaneen sotien jälkeen, jolloin Mannerheimin Lastensuojeluliitto aloitti kodinhoitajan kurssit, joiden tarkoituksena oli tarjota apua äideille. Myös Väestöliitolla alkoi oma kotisisarkoulutus 1945, minkä tarkoituksena oli kouluttaa kotisisaria monilapsisten perheiden arkea helpottamaan. Väestöliitto vastasi kotisisar koulutuksesta vuoden 1986 loppuun, minkä jälkeen koulutus siirtyi Helsingin kaupungille. Koulutuksen nimi muuttui kodinhoitajakoulutukseksi ja koulutuksesta vastasi Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitos. (Heino 2008, 20; Väestöliitto 2010.)

Seuraavaksi Suomeen tuli Ruotsista Hemma hos -malli 1976. Tuolloin käynnistyi tehostetun kotipalvelun malli. Malli levisi ympäri Suomen ja muutkin järjestöt innostuivat kokeilemaan erilaisia malleja. 1980-luvulla alettiin purkaa laitoshoidtoa ja laitosten henkilökunta alkoi tehdä enemmän kotikäyntejä ja yhteistyötä lasten vanhempien, koko perheen, kanssa. Tuolloin työntekijät itse alkoivat kutsua työtään perhetyöksi. Työmuodot alkoivat kehittyä, kun perhetyötä alettiin tehdä laitosten ulkopuolella. 1990-luvulla laman aikaan resursseja kiristettiin, mutta silti perhetyö säilyi. 2000-luvulle ominaista ovat projektit ja perhetyön kehittyminen ja perhetyöntekijöistä on syntymässä uusi oma ammattikunta. (Heino 2008, 20.)

4.2 Yleistä perhetyöstä

Perhetyö on työtä lapsiperheissä perheen parissa. Perhetyötä tehdään muuttuvissa rakenteissa, erillään asuvissa perheissä, monikulttuurisissa perheissä ja niin edelleen. Sen tarkoituksena on tukea perheitä ja edistää niiden hyvinvointia. Perhetyö on edelleen käsitteenä hankala ja sitä on hankala määritellä. Perhetyötä toteuttavat monet tahot ja siksi siihen kuuluu monia käsitteitä, kuten

kotipalvelu, kuntouttava perhetyö, ohjaava perhetyö, avohuollon perhetyö, sijaishuollon perhetyö, perheohjaus, perhekuntoutus ja niin edelleen. Perhetyö voi olla esimerkiksi arkista apua, keskustelullista ohjausta, toimintaa perheleireillä tai kuntoutusta laitoksessa. Perhetyö on haastavaa, laajentuvaa ja kehittyvää. Tällä hetkellä perhetyöstä puhutaan silloin, kun ammattilaiset tekevät työtä, jonka kohteena ovat perhe ja sen jäsenet yhdessä tai erikseen. Työtä ohjaa huoli perheestä ja tavoitteena on parantaa perheiden hyvinvointia. Perhetyö on usein moniammatillista. (Heino 2008, 5, 23, 25–26; Uusimäki 2005a, 7–8, 11).

Perhetyötä tehdään usein ”välimaastossa” eli siinä turvaututaan eri opinaloihin, metodien ja ammattien tietotaitoon. Lisäksi sitä tehdään eri toimintamuotojen rajoilla: avohuolto, sijaishuolto, avopalvelut, laitoshuolto. Perhetyö luo siltoja eri toimijoiden ja perheen välille. Yhteiskunnalliset muutokset haastavat perhetyön, sillä perheiden tilanteissa on tapahtunut muutoksia sosiaalisten verkostojen kaantuessa, lasten ja nuorten ongelmien lisääntyessä ja perheiden elämäntilanteet ovat monimutkaistuneet. Yhteiskunnallisten muutosten vuoksi perheille suunnattuja palveluita on vähennetty ja perheillä on tarvetta erityispalveluille. (Heino 2008, 5,23, 25–26; Uusimäki 2005a, 7–8,11).

Perhetyön tavoitteena on saada perhe pärjäämään omillaan, hakeutumaan palveluihin ja ennen kaikkea rohkaista jatkamaan eteenpäin. Perhetyöllä pyritään niin sosiaaliseen kuin taloudelliseen, fyysiseen ja emotionaaliseen vahvistamiseen. Lähtökohtana on synnyttää luottamusta elämässä selviytymiseen. Perhe itse on aina mukana luomassa tavoitteita, joten ne ovat aina perhekohtaisia. Perheen tilanteesta riippuu aina, kuinka kauan perhetyö kestää ja kuinka intensiivistä se on. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 15; Uusimäki 2005b, 40.)

Karkeasti jaoteltuna perhetyö voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäisenä on ennaltaehkäisevä perhetyö, jota toteuttavat muun muassa terveydenhuolto, neuvola ja päiväkodit. Toisena on lastensuojelun perhetyö, jota nimen mukaisesti toteuttaa lastensuojelun viranomaiset sekä sosiaalitoimi. Kolmantena perhetyön muotona on kuntouttava perhetyö, jonka toteutuksesta vastaa sosiaalitoimi. (Järvinen ym. 2007, 32–35.)

4.3 Perhetyön toteuttajat

Perhetyötä tekevät monet tahot monin eri merkityksin ja tavoittein. Perhetyö kuuluu sosiaalityön, seurakunnan, päivähoidon ja terveydenhuollon toimintaan. Perhetyössä olennaista on perhekeskeisyys ja se on yhdistävä tekijä näiden eri tahojen tekemässä perhetyössä. Tärkeää olisi kerätä eri perhetyötä tekevien tahojen menetelmiä yhteen ja muodostaa terminologiasta yhtenäistä. Tällöin voitaisiin havainnollistaa eri toimijoiden päällekkäisyyksiä sekä huomata perheiden väliinputoamisriskit eri palveluiden välillä. Perhetyötä voidaan tehdä usealla tavalla: perhetapaamiset, yksittäisen henkilön kanssa käytävät keskustelut, kotikäynnit, kerhot ja ryhmät, leiri- ja retkitoiminta sekä perhekuntoutus. (Järvinen ym. 2007, 16; Uusimäki 2005a, 7–8; Uusimäki 2005b, 40.)

Kunnallisen puolen lisäksi järjestöt ovat mukana toteuttamassa perhetyötä. Järjestöillä on kolme päätehtävää; kansalaisvaikuttaminen, vapaaehtoistyö ja palveluiden tuottaja. Järjestöillä on suuri rooli perhetyön toteuttamisessa, sillä ne pystyvät nopeasti vastaamaan palvelutarpeeseen. Järjestöjen ongelmana on hankaluus saada rahoitusta toiminnalleen. Järjestöjen hankkeilla on tärkeä osa perhetyön kehittämisessä (vrt. Arki Haltuun -hanke, luku 5) kokeilemalla muun muassa uusia työmenetelmiä. (Järvinen ym. 2007, 69–70.)

4.4 Perhetyö laeissa

Ei ole olemassa mitään lakia, joka tarkasti määrittelee ja säätelee perhetyötä. Lastensuojelulaissa laki edellyttää turvaamaan lapsen kasvun ja kehityksen ja huoltajan tukemisessa lapsen kasvatuksessa. Uusi lastensuojelulaki mainitsee perhetyön yhtenä avohuollon tukitoimena, jonka mukaan kunnan on tuettava perhettä tarvittavin palveluin. Muuten lastensuojelulaissa ei ole perhetyötä mainittu. (Järvinen ym. 2007, 53, 56; Reijonen 2005, 11.)

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa kuntaa järjestämään perhetyön eri osa-alueita kuten kotipalvelua alentuneen toimintakyvyn, rasittuneisuuden, synnytyksen, sairauden tai muun vamman perusteella. Varsinaisesti sosiaalihuoltolakikaan ei

siis määritä perhetyötä. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän pätevyysvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, kun taas perhetyöntekijän pätevyyttä ei ole määritetty lainkaan, minkä vuoksi järjestöjen palveluksessa olevien ammattilaisten koulutustaustat vaihtelevat. Yleensä tehtäviin hakeutuu sosiaali- ja hoitotyön koulutuksen keskiasteen tutkinnon suorittaneita, mutta käytännössä koulutuksen kirjo on suurempi. (Uusimäki 2005, 8–10; Hurtig 2003, 24.)

Kuntien perhetyötä ohjaavat kunta ja valtio. Valtakunnallisella tasolla perhetyötä ohjaavat eduskunnan valtioneuvoston asiakirjat, Sosiaali- ja terveysministeriö, Stakes, lääninhallitus ja kunnat. Perhetyöhön ovat vaikuttamassa koulutus- ja tutkimuslaitokset, ammattijärjestöt, Suomen kuntaliitto, sosiaalialan osaamiskeskukset ja ministeriöt. Kunnan palvelujärjestelmässä perhetyö voi sijoittua monella tavalla esimerkiksi osaksi perhekeskuksia tai lastensuojelua. (Järvinen ym. 2007, 53, 67.)

4.5 Lastensuojelun perhetyö

Lastensuojelun perhetyö on sosiaalityöntekijän päätöksellä aloitettavaa maksutonta lastensuojelullista ja intensiivistä työtä perheen parissa. Lastensuojelun perhetyötä toteutetaan moniammatillisesti ja tavoitteena on saavuttaa yhdessä perheen kanssa luodut tavoitteet. Yleensä tarkoituksena on saada kodin olosuhteita muuttumaan. Hyvin usein lastensuojelun asiakasperheissä perheen tilanne voi olla vaikea ja kriisiytynyt, jolloin lapsen kasvu ja kehitys on vaarassa. Tämän vuoksi perhe voidaan velvoittaa ottamaan vastaan perhetyötä. Perheet saattavat kokea tilanteessa pelkoa, ahdistusta ja turhautumista. Tämä vähentää perheen motivaatiota työskentelyyn ja näin syntyy helposti jännitteitä perheen ja työntekijöiden välillä. (Järvinen ym. 2007, 43–44.)

Lastensuojelun perhetyö ei aina ole avohuollon tukitoimi. Perhetyötä voidaan tehdä myös lapsen ollessa huostassa tai jälkihuollossa. Yleisintä kuitenkin on, että lastensuojelun perhetyöstä puhuttaessa tarkoitetaan juuri avohuollon tukitoimia. Lastensuojelun perhetyön tarkoituksena on usein välttää huostaanotto tai purkaa se ja saada lapsi kotiutettua takaisin perheensä pariin. (Heino 2008,

45–46.)

Tiivistettynä lastensuojelun perhetyöllä tarkoitetaan lastensuojelullista, lapsilähtöistä ja perhettä tukevaa sekä vahvistavaa moniammatillista työtä. Se voi olla psykososiaalista, toiminnallista, monimuotoista työtä, joka kohdistuu sekä koko perheeseen että sen yksittäisiin jäseniin. Perhetyötä tehdään perheen kotona taikka lapsen kasvu- ja arkiympäristössä. Työn etenemistä arvioidaan säännöllisesti perheen ja perheen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa ja perhe ohjataan tarpeen mukaan myös muihin palveluihin. Perhetyötä lopetettaessa varmistetaan, että perhe on tietoinen palveluista, joita se voi käyttää, ja tarvittaessa sovitaan siitä, mitä perhe tekee perhetyön lopettamisen jälkeen. (Heino 2008, 48.)

4.6 Lastensuojelunperhetyön prosessi ja sisällöt

Lastensuojelun perhetyön prosessi koostuu pääasiallisesti kolmesta osiosta: aloitus, toteutus ja työskentelyn päättäminen. Aloituksessa perhe voi itse ilmaista avun tarpeen tai esimerkiksi sosiaalityöntekijä voi tuoda sen esiin. Sosiaalityöntekijä valitsee perheistä ne, joiden katsoo hyötyvän eniten kyseessä olevasta työskentelystä. Perhetyöntekijät puolestaan sovittavat perheet aikatauluunsa ja arvioivat perheen sopivuuden työmuotoonsa. Toisissa työmuodoissa valikointi voi olla oleellinen osa työprosessia, sillä eri työmuodoin voidaan pyrkiä vastaamaan juuri tietyn tyypin elämänvaiheeseen tai tarpeeseen. (Järvinen ym. 2007, 74–82; Hurtig 2003, 26–27.)

Toteutusvaiheessa laaditaan perhetyön suunnitelma yhdessä perheen kanssa ja toteutetaan perhetyötä. Suunnitelma sisältää esimerkiksi tavoitteet, sisällöt, käytettävät työmenetelmät tai -menetelmän, vastualueet ja arvioinnit. Suunnitelma sitouttaa työskentelyn osapuolia sekä selkeyttää työn sisältöjä ja tarkoituksia. Tyypillisimmät esiintuodut tavoitteet ovat huostaanoton ehkäisy ja vanhemmuuden tukeminen. Kuitenkin on hyvä olla myös muita mahdollisimman konkreettisia tavoitteita, jotta työskentelyn toteutumista olisi myöhemmin helpompi arvioida. Tyypillisiä työskentelyn elementtejä ovat tilannearviointi, tiedon

keruu, keskustelut, tapaamisten toteutuksen ja sisältöjen suunnittelu sekä perheen tukeminen arjen tilanteissa, joihin perheen ongelmat liittyvät. (Järvinen ym. 2007, 74–82; Reijonen 2005b, 11; Hurtig 2003, 27.)

Työskentelyn päättäminen on tärkeää saada ajoitettua oikeaan kohtaan, ettei sitä lopeteta liian aikaisin tai vastaavasti tehdä turhaan liian pitkään. Keskustelu perheen kanssa on tärkeää tässäkin kohdassa. (Järvinen ym. 2007, 82.)

Perhetyöntekijän tehtävänä on tukea perheen toimintakykyä ja ohjata arjen hallinnassa, johon kuuluu muun muassa lastenhoito ja kasvatusta, parisuhde, vanhemmuus ja sosiaaliset suhteet. On olemassa tiettyjä oletuksia siitä, mitä arjen hallinta on. Tulee kuitenkin muistaa, että arjen hallinta on subjektiivinen kokemus. Oletukseen kuuluu, että ruoka, vaatehuolto, siivous, lasten ja omien asioiden hoito on hallinnassa. Perhetyö on perheen elämässä vain välivaihe. Tarkoituksena on saada perhe itse selviytymään arjesta ja sen hallinnasta ilman ulkopuolista tukea. (Järvinen ym. 2007, 84, 86; Reijonen 2005, 11.)

4.7 Perheisiin liittyviä tutkimuksia

Arkea on tutkittu eri tieteenaloilla, mutta hieman sivussa tutkimusten valtavirrasta. Perheiden arkea ovat tutkineet muun muassa Määttä (1999), Korvela (2003), Jokinen (2005) sekä Rönkä, Malinen ja Lämsä (2009).

Pirjo Korvela (2003) tutki lapsiperheiden arkea ja sitä, mistä se koostuu. Hän kuvasi kolmen perheen arkea videokameralla ja tutki näitä tallenteita. Korvela huomasi, että perheiden arki koostuu sekvensseistä, jotka seuraavat toisiaan. Korvelan tutkimus on oleellisesti vaikuttanut Arki Haltuun -hankkeen syntymiseen. Esittelemme myöhemmin sekvenssejä opinnäytetyössämme.

Jokinen (2005) on tehnyt tutkimuksen, jossa hän tutki arkea aikuisten näkökulmasta. Hän keskittyi tutkimuksessaan ”ruuhkavuotia” elävien naisten ja miesten arkeen ja siihen, mistä se koostuu. Määttä (1999) tuo kirjassaan Perhe asiantuntijana esille lapsiperheiden arjen sujumista ja perheiden tuen tarpeita. Määttä

käsittelee kirjassaan myös erityistä tukea tarvitsevia perheitä, kuten perheitä, joissa on kehitysvammaisia lapsia.

Röngän, Malisen ja Lämsän (2009, 18–19) Paletti-tutkimuksessa tutkittiin sekä vanhemmuutta ja parisuhdetta että arjen toimintoja, rutiineja ja käytäntöjä (ks. luku 6). Näiden lisäksi tutkimuksessa selvitettiin vanhempien ja lasten ajankäyttöä, perheenjäsenten aikataulujen yhteensovittamista ja sen vaikutusta perhe-elämän rytmittämiseen. Palettitutkimuksen tuloksena saatiin tietoa lapsiperheiden arkeen vaikuttavista tekijöistä.

5 ARKI HALTUUN -HANKE

Arki Haltuun -hanke (AH) käynnistyi Mona Jonssonin (2006) tekemän ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön pohjalta. Jonsson huomasi, että perhetyö on muuttunut kodinhoidollisesta avusta enemmän keskustelupainotteiseksi ohjaukseksi. Perheiden kompastuskivenä on arjen taitojen puute, minkä vuoksi perheet tarvitsevat enemmän toiminnallista työskentelyä. Pirjo Korvelan tekemä tutkimus arkipäivän sekvensseistä (ks. luku 4.7) innosti Jonssonia luomaan uuden perhetyön työmenetelmän sekvenssikartan. Sen avulla perheiden arki pyritään saamaan toimivaksi muodostamalla arkeen säännölliset rutiinit. Tavoitteena on katkaista niin sanottu kelluva arki ottamalla arki haltuun teemmättä siitä kuitenkaan liian jäykkää. (Jonsson 2006, 7–8.) Arki haltuun -hanke keskittyy siis toiminnalliseen auttamismuotoon pelkän keskustelun ja vuorovaiikutuksen sijaan (Holmberg ym. 2008, 110).

AH-hanke on perhetyön kehittämishanke, jonka tarkoituksena on tukea lapsiperheiden arkea toiminnallisesti sekä kehittää koteihin vietävää perhetyötä luomalla uusi työmalli, sekvenssikarttamenetelmä. AH-hankkeessa paneudutaan perheiden arjen sujumiseen ja rutiinien luomiseen, joiden avulla perheen voimavaroja vapautuu muuhun arjen toimintaan. Perheen ongelmat ja niiden syyt eivät ole keskiössä, vaan painopiste on ajassa eli perheen vuorokauden, viikon ja kuukauden rakentumisessa. Ongelmia ei kuitenkaan sivuuteta, vaan niihin paneudutaan työskentelyssä sitten, kun luottamus asiakkaan ja työntekijöiden välillä on muodostunut. (Holmberg ym. 2008, 104, 110.)

Työskentely perheissä tapahtui parityönä 2–6 tunnin jaksoissa ja kesti kesimäärin kahdeksan viikkoa. Kaiken kaikkiaan AH-työryhmässä työskenteli kolme perhetyöntekijää sekä projektikoordinaattori. Pääasiallisesti työskentely tapahtui yhteistyössä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien kanssa. Asiakasperheet ovat tulleet lastensuojelun sosiaalityön kautta. (Holmberg ym. 2008, 104).

Väestöliiton Arki Haltuun -hanke käynnistyi keväällä 2007. Vuonna 2008 Arki

Haltuun -hanke esittäytyi Diakonia-ammattikorkeakoulussa tavoitteena perustaa opinnäytetyöryhmä liittyen hankkeeseen. Tästä alkoi yhteistyömme Väestöliiton kanssa. Hanke kestää kolme vuotta ja on saanut rahoituksen Raha-automaattiyhdistykseltä. Myöhemmin Raha-automaattiyhdistys myönsi AH-hankkeelle jatkorahoituksen vuodelle 2010. Hankkeen luoman uuden menetelmän avulla perheen arkeen pyritään saamaan tietyt rutiinit ja näin luodaan arkeen tietynlainen ennustettavuus, jonka kautta vapautuu energiaa muuhun toimintaan. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta ennustettavuus ja rutiinit ovat tärkeitä. Tämän vuoksi määrittelemme seuraavaksi hieman arkea ja rutiineita ja niiden merkityksiä perheelle. (Holmberg ym. 2008, 108.)

5.1 Arki ja rutiinit

Lapselle on tärkeää tasapainoisen kehityksen kannalta, että arki on säännönmukaista ja lapsen unen ja ravinnon tarve on otettu huomioon. Tiettyjen perusasioiden, kuten ruuanlaiton, siivoamisen, rahankäytön ja vaatehuollon tulisi olla kunnossa. Jos näin ei ole, perhe ajautuu hallitsemattomasti tilanteesta toiseen ja arki alkaa niin sanotusti kellua. Kelluvasta arjesta puuttuu rakenne ja rutiinit, mikä saattaa katkaista sosiaalisia suhteita, eikä niiden puuttuminen auta perheen tilannetta. Jos edellä mainitun lisäksi perheeltä puuttuu esimerkiksi päiväkotia tai koulua rytmittämästä elämästä, perheellä ei ole mitään arjen rakentajia. (Holmberg ym. 2008, 103–104.)

Arki, jossa on vähän tai ei lainkaan säännönmukaisuutta ja rutiineja, on ennakkoimatonta ja täynnä yllätyksiä, sillä koska vain voi tapahtua mitä vain. Tällaisen arjen on tutkittu olevan haitallista lapselle. Lapsilla, jotka elävät kaaoksessa, on todettu olevan kasvussa ja kehityksessä negatiivisia vaikutuksia. Vaikutukset kohdistuvat muun muassa kognitiiviseen kehitykseen, kielen kehitykseen, koulumenestykseen ja motivaatioon. (Holmberg ym. 2008, 105.)

Rutiinit ovat päivittäin toistuvia tekoja, joiden tekeminen ei edellytä suurta tietoa ajattelua. Toistuessaan rutiinit muodostavat tietyn rytmin päivään. Elämässä on useita eri rytmejä, jotka liittyvät toisiinsa, esimerkiksi ruoka- ja uniry-

mi. Päivärytmi muodostuu yhteen päivään sisältyvien toimintojen kautta. Viikko-rytmi muodostuu arkipäivistä ja viikonlopuista. Rutiinit voivat olla joko voimavaroja vapauttavia tai sellaisia, jotka estävät toimintamme edistymistä. Rutiinit, jotka toistuvat säännöllisesti, mutta ei kankeasti ja jäykästi luovat toimivan ja ennakoitavan arjen. Rutiinit antavat mahdollisuuden olla koko ajan tekemättä valintoja ja pohtimatta jokaista tekoa. Tätä kautta arki sujuu ja rutiinit ja tottumukset luovat lepoa. (Holmberg ym. 2008, 105–106.)

5.2 Arkipäivän sekvenssit ja sekvenssikartta

Arkipäivämme koostuu neljästä kuuteen toisiaan seuraavista vaiheista eli sekvensseistä. Sekvenssit muodostavat tukirakenteet päivän toiminnoille. Jokainen sekvenssi toteutuu tietyistä teoista, jotka ovat sille sekvenssille ominaisia. Sekvenssistä toiseen siirrytään, kun joku perheenjäsen alkaa tekemään seuraavaan sekvenssiin kuuluvia tekoja. (Holmberg ym. 2008, 106–107.)

Lapsiperheen, jossa vanhemmat käyvät töissä, arkipäivään kuuluu kuusi sekvenssiä. Nämä sekvenssit ovat 1. Aamutoimet ennen kotoa lähtöä, 2. Kotiinpaluu ja kotiin asettautuminen, 3. Tehdään jotakin yhdessä, 4. Lasten nukkumaan laittaminen, 5. Aikuis(t)en oma aika ja 6. Nukkuman laittautuminen. Sekvenssirakenne voi murtua, jos joku perheenjäsen jää kotiin esimerkiksi sairastumisen vuoksi tai jonkin ulkopuolisen häiriötekijän vuoksi. Sekvenssit eivät myöskään aina toistu päivittäin, esimerkiksi sekvenssi ”aikuisen oma aika” saattaa jäädä joinakin päivinä kokonaan pois. Sekvenssit saattavat myös toteutua yhtä aikaa. (Korvela 2003, 53–56.)

Arki Haltuun -hankkeen työvälineen, sekvenssikartan (kuva 1 seuraavalla sivulla), avulla on tarkoitus vahvistaa ja rakentaa perheen arkea, joka lisää arjen ennakoitavuutta. Sekvenssikartta on myös hyvä puheeksiottamisen väline. Perhetyöntekijät rakentavat yhdessä perheen kanssa päivä-, viikko- ja kuukausirytmisiä sekvenssikartan avulla. Näin pyritään rakentamaan lapselle ennakoitavaa arkea ja esimerkiksi hallittua rahankäyttöä. (Holmberg ym. 2008, 107–108.)

	MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIIKKO	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
Aamu	7.00 7.15 8-14	8.00 8.15 9-13	7.00 7.15 8-13	6.00 6.15 7-13	8.00 8.15 9-14	Karkkipäivä Pörrötyt	Uimaan
Päivä	14-15 15-15.30 15.30 16-17	13-14 14-14.30 15.30 16-17	Työkkäri 13-14 14-14.30 15.30	Saha sossoon! Äidin jumppa 15.30	Minna isälle 15.00	Julian 15.00 Synttärät	
Iltä	17.00 20.00	17.00 20.00	17.00 20.00	17.00 20.00	17.00 21.00	(Riistan- ja miele) SAUNA 21.00	17.00 20.00
	linapullat	Spagetti	Salaaatti	Pataruoka	Pizza		Hempekeitto

 Väestöliitto
 Arki halluun- projekti

KUVA 1. Käytössä oleva sekvenssikartta

6 PALETTI-TUTKIMUS

Esittelemme tässä Röngän, Malisen ja Lämsän (2009) Paletti-tutkimusta ja erityisesti sen teoriataustaa. Heidän tutkimuksensa perheiden arjesta on hyvin lähellä tutkimuksemme aihetta. Paletti-tutkimuksessa tutkitaan perheiden arkea ja tekijöitä, jotka vaikuttavat lapsiperheiden arkeen. Tämä tutkimus oli hyvä löytö oman tutkimuksemme kannalta, sillä sen avulla pystyimme luomaan sisällön-analyysiluokkamme.

Pikkulapsiperheille tunnuksen omaista on arjen syklisyys, asiat toistuvat päivästä ja viikosta toiseen samanlaisina. Elämää rytmittävät työajat, ruoka-ajat, nukkumaanmeno-aika ja niin edelleen. Nykyajan perheissä arki on perheenjäsenten tunteiden siirtämistä, tunnetyötä, ilmapiirin luomista, käytänteitä, rutiineita ja niiden sopimista sekä aikataulujen yhteensovittamista. Arkea ei anneta perheille valmiina vaan se rakennetaan yhdessä toimimalla yhteiskunnan luomien rajojen puitteissa. Ennen perheen elämää kuvasi selviytymistäistelu leivästä, kun taas nykyään perheiden arkea kuvaa selviytymiskamppailu ajan riittävyydestä työlle ja perhe-elämälle sekä muille perheelle tärkeille asioille. Perheen arjessa on sisäkkäisiä systeemejä, joita pyritään sovittamaan yhteen (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 12–14.)

Ennen tutkimuksissa pyrittiin saamaan keskiarvoinen poikkileikkauskuva ja perheet jaoteltiin hyvin ja huonosti toimiviin. Tänä päivänä keskitytään perheitä tutkittaessa saamaan kuva perheen päivittäisestä vuorovaikutuksesta ja lyhytaikaisista muutoksista sekä pyritään enneminkin etsimään toimivia ja vaikeita aikoja sen sijaan, että jaoteltaisiin perheet hyvin ja huonosti toimiviin. Jokaisella perheellä on hyvin ja huonosti toimivia aikoja ja tutkijat pyrkivät etsimään tekijöitä, jotka luovat tällaista vaihtelua perheiden arkeen. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 14.)

Lapsiperheiden arki ei ole aina mukavaa ja tasaista vaan usein sitä kuvaa haasteet. Aikaisemmin perheisiin kohdistuvissa tutkimuksissa on kiinnitetty lähinnä

huomiota perheiden haastaviin tilanteisiin. Perheiden haastaviksi kohdiksi vanhemmat ovat kokeneet erilaiset siirtymätilanteet kuten kotiintulo, kodista lähtö ja niin edelleen. Muita perheelle haastavia tekijöitä ovat jatkuva kiireen tuntu, työaikojen ja muun elämän aikataulujen yhteensopimattomuus sekä vanhemman väsymys. Arjen kiireettömät yhdessäolon hetket antavat perheelle voimaa kaiken kiireen ja väsymyksen keskellä. Tällainen arjen vaihtelevuus on tyypillistä perheille, toisinaan eletään hektisiä aikoja ja välillä istahdetaan alas yhdessä ja nautitaan koko perheen yhdessäolosta ja kerätään siitä voimia taas hektisiin hetkiin. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 15–16.)

Yhteiskuntamme on muuttunut yhä hektisemmäksi ja nykyään lähes kaiken pitäisi toimia vuorokauden ympäri. Tällainen yhteiskunta lisää perheessä vanhempien paineita, kun ilta- ja yötyöt ovat lisääntyneet ja kaiken pitäisi tapahtua tässä ja nyt. Työelämästä on myös tullut henkisesti yhä rankempaa. Kaikki nämä tekijät kuormittavat perhe-elämää ja voivat haitata niin puolisoitten kuin lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Edellä mainittujen tekijöiden vuoksi perhe koetaan yhä tärkeämpänä ja voimia antavana, mutta silti perheelle ei tahdo löytyä aikaa. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 16–17.)

Rönkä, Malinen ja Lämsä (2009, 17–19.) loivat edellä mainittujen teorioiden pohjalta Paletti-tutkimuksen temaattisen viitekehyksen, jossa kuvataan lapsiperheiden arkeen liittyviä tekijöitä. Paletti-tutkimuksessa selvitetään, kuinka perheet toimivat eri arjen osa-alueilla. Näitä osa-alueita ovat muun muassa tunteet, vanhemmuus ja parisuhde.

Myös me käytimme tutkimuksessamme soveltaen Paletti-tutkimuksen arjen osa-alueita. Näin saimme käytyä tutkimusaineistomme monipuolisesti läpi ja kiinnitimme arjen moniin eri tekijöihin huomion. Uskomme tämän auttaneen meitä saavuttamaan mahdollisimman monipuolisia ja todenmukaisia tutkimustuloksia koskien perheiden arjessa tapahtuneita muutoksia.

7 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksemme tarkoitus on tuoda esiin perheissä tapahtuneita muutoksia Arki Haltuun -työskentelyn aikana asiakkaiden kokemusten kautta sekä selvittää mitä hyvää ja mitä huonoa AH-työskentelyssä oli. Tutkimustehtävämme oli analysoida valmis litteroitu aineisto hyödyntäen Paletti -tutkimusta (ks. luku 6). Tämän pohjalta muotoilimme tutkimuskysymyksemme, jotka olivat:

1. Tapahtuiko perheen tunteissa muutoksia?
2. Saiko perhe voimavaroja?
3. Muodostuiko perheessä rutiineita?
4. Tapahtuiko vanhemmuudessa muutoksia?
5. Muuttuiko puolisoitten välinen suhde?
6. Tapahtuiko vanhempien työtilanteessa tai koulunkäynnissä muutoksia?
7. Tapahtuiko muutoksia lasten päivähoito- tai koulutilanteessa?
8. Muuttuiko perheen sosiaaliset verkostot?
9. Mitä hyvää tai huonoa AH-työskentelyssä oli?

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

8.1 Sisällönanalyysin perusteet

Jotta pystymme käymään läpi litteroitua materiaalia ja saamaan siitä oleellisen tiedon tutkimuksemme kannalta, teimme litteroidulle materiaalille sisällönanalyysin. Aineistomme oli täysin strukturoimatonta, joten sen analysoimiseen sopi sisällönanalyysi. Tulee muistaa, että sisällönanalyysin avulla ei saada valmiita vastauksia tutkimuskysymyksiin, vaan sen avulla aineisto järjestetään johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysin avulla hajanainen aineisto pyritään koamaan mahdollisimman selkeäksi kokonaisuudeksi, jotta voidaan tehdä luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105, 110.)

Sisällön analyysissä on aluksi tärkeää tehdä tarkka rajaus tutkittavan asian suhteen. Muutoin analyysi paisuu liian laajaksi, mikä ei ole tutkimuksen toteutuksen kannalta järkevää. Seuraavaksi aineisto tulee käydä läpi tarkasti sekä erottaa ja merkitä aineistosta tutkittavaan asiaan sisältyvät asiat. Tätä kutsutaan aineiston pelkistämiseksi eli redusoinniksi. Pelkistämisen jälkeen eritelty aineisto luokitellaan. Tätä kutsutaan aineiston ryhmittelyksi eli klusteroinniksi. Luokittelu on yksinkertaisin tapa järjestää aineisto haluttuun muotoon. Luokittelun jälkeen aineisto on jäsennellyt johtopäätösten tekemistä varten. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94–95, 110.)

8.2 Aineisto ja sen analysointi

Väestöliiton Arki Haltuun -hankkeessa toimivat työntekijät pyysivät kaikilta mukana olevilta perheiltä luvan nauhoittaa neuvotteluita ja perhekäyntejä työskentelyn alkaessa. Perheille kerrottiin, että nauhoitettua materiaalia saatetaan käyttää erilaisten AH-hankkeeseen liittyvien tutkimusten tekoon. Aineiston saimme valmiina litteroituna materiaalina sähköisessä muodossa Word-tiedostoina.

Olemme kumpikin suuntautuneet opinnoissamme lastensuojeluun, joten päätimme karsia pois perheet, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Tämän jälkeen jäljelle jäi kymmenen perheen litteroidut aineistot. Olemassa olevassa ajassa meillä ei ollut mahdollisuuksia analysoida koko aineistoa, joten päädyimme analysoimaan seitsemän perheen aineistot. Näiden perheiden aineistoista löytyi sekä aloitus- ja lopetusneuvottelut, toisin kuin kolmen karsiutuneen perheen aineistoista. Näin ollen litteroitua aineistoa jäi analysoitavaksi 503 sivua.

Aloitimme käymällä aineiston läpi lukemalla sen useampaan otteeseen, jotta aineisto tuli meille tutuksi ja sen sisältö selkiintyi. Tämän jälkeen teimme aineistoon rajauksia tekemällä merkintöjä, jotka auttoivat erottelemaan tutkimuksen kannalta oleellisia asioita aineistosta. Näitä asioita olivat kaikki arjen sujumiseen, sekvenssikarttamenetelmään ja työskentelyn sujumiseen perheessä liittyvät asiat. Teimme merkinnät alleviivaamalla edellä mainittuihin asioihin liittyvät puheenvuorot. Keräsimme alleviivatut kohdat omiksi tiedostoiksi perheittäin. Kaikki tutkimuksen kannalta epäoleellinen jätettiin analysoitavasta aineistosta pois, sillä muutoin käsiteltävän aineiston määrä olisi paisunut liian suureksi. Analysoitavaa aineistoa meille jäi vielä useita kymmeniä sivuja.

Tämän jälkeen luokittelimme erittelemämme aineiston. Muodostimme luokat, joiden avulla analysoimme aineistoa, soveltamalla Röngän, Malisen ja Lämsän (2009, 19) artikkelissaan esittelemää Paletti-tutkimuksen temaattista viitekehystä. Edellä mainitussa kuvataan, mistä lapsiperheen arki koostuu. Luokiksi muodostuivat tunteet, voimavarat, rutiinit, vanhemmuus, vanhempi-lapsisuhde, puolisoiden välinen suhde, sosiaaliset verkostot, vanhempien työ tai koulu sekä lasten päivähoito tai koulu. Annoimme jokaiselle luokalle oman värin. Näin pystyimme alleviivaamaan eri väreillä kunkin perheen aineistosta luokkiin liittyvät kohdat. Tämä selkeytti aineistoa entisestään ja auttoi erottamaan toisiinsa liittyvät kohdat. Luokittelun tehtyäimme kokosimme luokitellun aineiston perheittäin uuteen taulukkoon. Taulukoimme rinnakkain aloitus- ja lopetusneuvotteluista nousseet luokat. Näin pystyimme vertailemaan perheiden tilannetta aloitusneuvottelun ja lopetusneuvottelun aikana ja tätä kautta tuomaan perheen arjessa mahdollisesti tapahtuneet muutokset esille Arki Haltuun työskentelyn aikana.

8.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen etiikkaan kuuluu muun muassa seuraavat periaatteet puolueettomuus, tutkittavien informoiminen, aineiston kerääminen, analysointi objektiivisesti ja tutkittavien anonymiteetti. Lisäksi tutkijan tulee tunnistaa omat ennakkosenteet ja -käsitykset tutkittavasta aiheesta ja tiedostaa miksi on valinnut kyseisen tutkimusaiheen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 124–126.)

Olemme pyrkineet kiinnittämään aktiivisesti huomiota näihin eettisiin tekijöihin, erityisesti omiin ennakkosenteisiin ja -käsityksiin. Tämä siksi, että AH-hankkeen projektikoordinaattori on ollut mukana opinnäytetyön ohjauksissa ja vaikuttanut meidän asenteisiimme kertomalla projektin kulusta ja tuomalla esiin positiivisia ja onnistuneita asioita projektista. Olemme kiinnittäneet jatkuvasti huomiota tähän erityisesti aineiston analyysivaiheessa ja pyrkineet olemaan mahdollisimman objektiivisia.

Itse emme päässeet vaikuttamaan aineiston keräämiseen, joten emme ole voineet esimerkiksi ohjailla haastateltavia kysymysten avulla. Tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat meille tuntemattomia, emme saaneet missään vaiheessa tietää heidän nimiään, ikää tai asuinpaikkakuntaa. Samoin me olemme tutkittaville tuntemattomia. Aineiston keräämisen hoitivat Väestöliiton AH-hankkeen perhetyöntekijät. AH-hankkeessa mukana oleville perheille kerrottiin mahdollisista tutkimuksista liittyen hankkeeseen ja heiltä kerättiin kirjalliset suostumukset osallistua tutkimukseen. Näin ollen tutkittavien anonymiteetti säilyi. Koska olemme täysin hankkeen ulkopuolisia henkilöitä, meillä ei ole henkilökohtaisia intressejä vaikuttaa tutkimustuloksiin ja täten olemme puolueettomia tutkimuksen kannalta.

Tutkimusaiheemme on lähtökohtaisesti hyvin neutraali, eikä siihen sisälly juurikaan ennako-oletuksia. Halusimme tutkia mahdollisimman monipuolisesti asiakkaiden kokemuksia ja saada tietoa AH-työskentelyn hyvistä ja huonoista puolia. Pyrimme jättämään taka-alalle kuulemamme positiiviset ja negatiiviset asiat AH-hankkeesta tutkimuksen tekovaiheessa. Keskityimme aineiston mahdollisimman monipuoliseen tarkasteluun pyrkien jättämään ennakkokäsityksemme

taka-alalle. Mielestämme onnistuimme tässä, koska tiedostimme koko ajan olemassa olevat käsityksemme ja oletuksemme.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tuomme tutkimustulokset luokittain esille, näin saamme esitettyä tulokset mahdollisimman selkeästi. Tarkoituksenamme oli tutkia perheiden kokemuksia työskentelystä. Asiakkaiden kokemukset tulivat kuitenkin esille usein työntekijöiden kautta, eikä asiakkaiden itsensä kertomana. Emme tässä kohtaa erittele sitä, kuka kokemuksen nostaa esille, vaan palaamme siihen pohdintaosuudessa.

9.1 Arjen muutokset

9.1.1 Tunteet

Suurimmassa osassa perheitä, viidessä perheessä seitsemästä, tunneilmapiiri oli selvästi parantunut työskentelyn aikana. Aloitusneuvotteluissa esiin tuli seuraavanlaisia tunteita: ahdistus, väsymys, riittämättömyys, viha, uupumus, yksinäisyys.

Äiti: Tavallaan ehkä vuosi takaperin, niin rupes tosiaan semmoiselta, ettei pysty enää itse viemään itseään teenpäin. Tarttee sitä apua... Oli semmoinen tunne, että jos sillä hetkellä ois antanut itselle periksi, niin sit ois peli menetetty.

Lopetusneuvotteluissa tällaisia niin sanottuja negatiivisia tunteita tuotiin paljon vähemmän esille ja tilalle oli tullut positiivisia tunteita kuten hyvä olo, tyytyväisyys, toiveikkuus, helpottuneisuus, varmuus ja turvallisuus.

Äiti: ...mä odotan tulevaa sitä omaa arkeani, että kun se on lähtenyt niin kun. Odotan niitä parannuksia, mitä mä niin kun toivon itseltäni. Ja odotan sitten tätä kesää ja kevättä, että miten ne sujuu... Että, että mähän en tiedä sitten, miten se kesällä sitten muuttuu... Mut kun mä oon niin kovasti aina pelännyt sitä syksyä, kun se muuttuu usein niin semmoiseksi kamalaksi.

Työntekijä: Mutta sillalaila luottavainen ja turvallinen olo nyt lähteä tästä jatkamaan kuitenkin?

Äiti: Niin, niin. Joo, joo.

Tulkitsimme neutraalit tunneilmaisut myös positiiviseksi muutokseksi, kun esiin ei tuotu enää vain negatiivisia tunteita. Tulkitsimme positiivisten tunneilmaisujen suurimmaksi osaksi olevan seurausta AH-työskentelyn vaikutuksista.

9.1.2 Voimavarat

Aineistosta nousi esille, että kaikki yhtä perhettä lukuun ottamatta voimaantuivat AH-työskentelyn aikana. Analyysin perusteella vanhemmissa oli huomattavissa samansuuntaisia voimaantumisen merkkejä. Neljässä perheessä vanhempi sai voimaa ja motivaatiota lähteä työelämään tai opiskelemaan. Arjen rutiinien hahmottumisen myötä moni vanhempi kokee saaneensa lisää voimia arjesta selviytymiseen. Työskentelyn myötä kasvanut itseluottamus on myös vapauttanut monella voimavaroja parempaan vanhemmuuteen.

Äiti: Meil-. Mitä meil oli viis paeka- mihi me laetett (työhakemukset)

Äiti: Sitte, sitte ku- tulee semmone- tunne et- mä e- jaksaa- ni- sitte vaa kaikki jää ja jää ja jä-.

Äiti: Ja nyt ku- mä oon pääseny ylös päi- siitä et kyllä mää- meinaan pitää asunto- iha siistinä ja.

9.1.3 Rutiinit

Arjessa tapahtuneita konkreettisia muutoksia työskentelyn myötä on havaittavissa eniten perheiden arjen rutiineissa. Lasten vierailu toisen vanhemman luona muuttui työskentelyn aikana säännölliseksi neljässä perheessä. Kaikissa perheissä yhtä lukuun ottamatta saatiin työskentelyn myötä arjen toiminnot selkeämmiksi ja arkeen saatiin luotua ennustettavuutta rutiinien muotoutumisen myötä. Rutiinien myötä ajankäytön hallinta oli monelle vanhemmalle helpompaa, kun arjen aikataulut pysyivät raameissaan. Tämä esimerkiksi johti yhden perheen kohdalla siihen, että äiti pystyi tekemään kodin askareet päivällä, kun aiemmin hän oli suorittanut ne yöllä lapsen nukkuessa. Arjen ennustettavuus koettiin ennen kaikkea lapsen hyvinvoinnin kannalta tärkeäksi muutokseksi. Ru-

tiinien myötä perheiden kotien siisteyden ylläpito helpottui. Ulkoilu, ruoanlaitto, hampaiden pesut, nukkumaan menon helpottuminen, vanhemman ja lapsen yhteinen ajanvietto, television katselun rajoittaminen sekä siivous ovat esimerkkejä arjessa tapahtuneista konkreettisista muutoksista.

Työntekijä: Että nää on tullut sulle niinku rutiiniksi? Nämä että sun ei tarvi ihan koko ajan, että mitäs pitää tehdä?

Äiti: Joo. Suurin osa asioista. Että läksyjen teossa on helpompaa. Ei tarte taistella niistä. Ja se aamuhampaiden pesu on siellä. Ja ulkoiluthan sit aina menee sitten sen mukaan, että joko mä, et tää tapahtuu aamupäivässä tai sit ne tapahtuu illassa... Mutta nyt, kun lapset taas menee niin älyttömän hyvin nukkumaan, niin mähän oon jo kahdeksalta vapaa tavallaan... Ei tarte sitä puolen tunnin, tunnin niinku semmoista:” pää kiinni siellä!” Niin kun. Että ”simmut kiinni, suu kiinni ja nukkumaan!” Ei oo sitä raivoamista, eikä oo mitään. Kaikki menen ”kipsunkipsun”.

9.1.4 Vanhemmuus

Monessa perheessä työskentelyn tavoitteena oli vanhemmuuden tukeminen muun muassa konkreettisten neuvojen avulla. Aloitusneuvotteluissa vanhemmuudesta nousi esiin muun muassa vanhempien epävarmuus omista taidoistaan toimia vanhempana. Rajojen asettaminen ja mahdollisten pettymysten tuottaminen lapsille koettiin vanhempien mielestä haasteellisena. Osalla vanhemmista vanhemman rooli oli kateissa, eikä vanhemmilla itse ollut keinoja kehittyä roolissaan. Muita kehittymisen alueita vanhemmuudessa oli lasten yksilöllisten tarpeiden tunnistaminen ja huomioiminen.

Äiti: Poika on tosi voimakas persoona ja mä niinku haluaisin semmoisii niinku tota, tavallaan toimintamallei niinku. Että silloin, kun se jätkä käyttäytyy näin, niin mun kuuluu itse toimia näin, niinku.. Vaan että mä saisin jollakin lailla sen rauhoittumaan ja laukeen. Sen sijaan, että mä niinku sitten pahentaisin sitä esimerkiksi. Niin kun nyt meillä on ollut muutamii semmosii, et kumpikin huutaa ja musta tuntuu, että mä oon itte samanlainen seittemänvuotias, kun mä rääyn siellä.

Vanhemmuus parantui työskentelyjakson aikana useimmissa perheissä. Esille nousseita muutoksia vanhemmuudessa oli vanhempien lisääntynyt varmuus

omista taidoistaan ja uskallus toimia itsenäisesti lapsen kasvattajana, rajojen asettajana ja auktoriteettina toimijana. Voimavarojen lisääntyessä vanhemmilla oli aikaa ja voimia olla enemmän läsnä ja lasten saatavilla emotionaalisesti. Vanhempien voimat riittivät muuhunkin kuin lasten perustarpeista huolehtimiseen.

Työntekijä: Hirveen hyvin sä osaat rajata lapsia ja sä. Sä meet ja otat pallot pois niin kauan. Hait pois niin että lopulta lapsilla ei niitä palloja enää ollu... Ja mitä siellä on tullu niitä muita tilanteita joita-kin, niin hirveen hyvin sä oot siinä vanhemman roolissa...

Vanhemmuuden parantuessa myös vanhemman ja lapsen välinen suhde parantui. Vanhemmat viettivät enemmän aikaa lasten kanssa, mikä vähensi konfliktitilanteita ja rauhoitti kodin ilmapiiriä.

Työntekijä:Mitä havaintoja me on. On tehty, niin et teil on niinku hirmu lämpimät, hyvät välit - teidän niinku perhee-jäsenillä.

9.1.5 Tulokset muista luokista

Yllämainitut tutkimustulokset ovat merkittävimmät arjen sujuvuuden kannalta. Näissä luokissa tulokset tulivatkin selvimmin esille. Muita työskentelyn aikana perheissä havaittavia muutoksia oli vanhempien välisissä suhteissa, sosiaalisissa verkostoissa, vanhempien työssä käymisessä tai opiskelussa sekä lasten päivähoidossa olemisessa tai koulunkäynnissä.

AH-työskentelyn avulla pyrittiin tukemaan vanhempaa ottamaan vastuuta omasta elämästä niin, etteivät perheen ulkopuoliset henkilöt painosta päätösten teossa. Muutamassa perheessä perheen äitejä tuettiin muualla asuvan isän rajaamisessa, jotta perheen arki olisi ennustettavampaa ja rauhallisempaa.

Työntekijä:Et, mä uskon et ku sä oot saanu käydä läpi sitä ero tilannetta jaa- niinku selkeesti vahvistunu siinä. Sä ot itse sanonu H:lle et sä et halua et hän tulee tänne, ja - itse työstän- tätä asiaa. Perhetyöntekijä o ollu siinä apuna.

Työntekijä: Must on ollu hirmu hieno nyt huomata et sä oot niin kun

kyenny rajaamaan niitä H:n käyntejä. Ja että. Et sä ot nyt niin kun. Ku alkuun oli sitä et aika paljon H tuli ja vei lapset päiväkotiin ja haki päiväkodista.

Työntekijä: Mut sä oot nyt hoitanu itse ne?

Äiti: Niin minä vien ne ite.

Tutkimusaineistosta ei tullut ilmi, että perheiden sosiaalisia verkostoja olisi pyritty kasvattamaan. Lähinnä keskityttiin perheiden arkea häiritsevien henkilöiden loitontamiseen. AH-työskentelyssä ei keskitytty aktiivisesti vanhempien välisiin suhteisiin, sillä lähes kaikki vanhemmat olivat eronneet eivätkä tilanteet olleet akuutteja.

9.2 Työskentelyn sujuminen

Asiakkaat kokivat työskentelyn mukavana ja hyödyllisenä. Työskentelyn myötä vanhemmat saivat onnistumisen kokemuksia ja olivat tyytyväisiä työskentelyn lopputuloksiin. Työskentelystä oli konkreettista apua kuten, esimerkiksi päivähoitopaikkahakemuksen täyttäminen työntekijöiden avulla, siivoaminen, kaupassa käymisen suunnitteleminen. Konkreettisen tekemisen lisäksi vanhemmat nostivat esille perhetyöntekijöiden kanssa jutteleminen. Vanhemmat kokivat sen tärkeäksi keinoksi päästä käsittelemään ajatuksiaan ja tuntojaan. Perheet kokivat työskentelyn olevan antoisaa, mutta moni myös epäroi voimiaan jatkaa arjen pyörittämistä työskentelyn päättymisen jälkeen.

Työntekijä: Että. Sulta nyt kysysi- iha- ensimmäiseks että nais- perhetyön käynneistä, että - miten sä oot ne kokenu ja - onko niistä ollu jotai- hyötyä ja mihinkä ittes?

Äiti: Hyvin. Siis oon- on! Perhetyöntekijästä on ollu tosi paljon hyöty- hy-.

Äiti: No - me on aina keskustellu ja juteltu. Ja sitte ku- mul on ollu H:n kansa- näetä-. Että - semmone-. Et joku on joku jolle jollekin oon saanu puhua.

Äiti: Ja sitte o- edellee o- vähä siivottu ja laetettu- paikat ja. - että kyllä on ollu - ollu hyvi ... hirvee hyvä hyöty.

Sekvenssikarttamenetelmästä perheet antoivat palautetta jonkin verran. Pääasiallisesti sekvenssikartan koettiin selkeyttävän päivän rytmiä. Sekvenssikartta

auttoi perheitä hahmottamaan päivän ja viikon rakennetta. Myös lapset oppivat käyttämään sekvenssikarttaa päivän toimintojen seuraamiseen ja ennakoimiseen. Sekvenssikartan täyttäminen toimi perheiden välineenä yhteiselle keskustelulle ja toiminnalle.

Työntekijä: Onko nää sulla kuitenkin itsellä käytössä?

Äiti: Joo, joo.

Työntekijä: Ja lasten käytössä on myös. Että se oli minusta ihana kuulla, että nää lapset on myös.

Äiti: Joo, noi on niinku, että lapset kattoo niistä. Ne voi niinku, siis niistä myös siis sanotaan, että ne on tosi hyvä juttu. Että A-poika saattaa muistuttaa, et kato nyt, tässä lukee näin ja näin..

Perheet kokivat sekvenssikartan olevan joustava menetelmä sen muokattavuuden ansiosta. Perheet täyttivät sekvenssikartan itse oman rytminsä mukaisesti sen sijaan, että perhetyöntekijät antaisivat valmiiksi täytetyn kartan. Tämän vuoksi sekvenssikartta koettiin asiakaslähtöiseksi. Perheelle ei siis anneta valmista mallia, jonka mukaan tulisi toimia, vaan sekvenssikartta räätälöidään perheen tilanteen mukaan. Tämän perheet kokivat hyvin myönteisenä. Myös kehittämissuhteita sekvenssikartalle annettiin. Pienen kokonsa puolesta sekvenssikartta täyttyy nopeasti ja vaikuttaa tämän vuoksi sekavalta. Lista tehtävistä asioista synnytti suorituspainetta ja vaikutti vanhemman kykyyn suoriutua päivän askareista. Toisaalta tehtävien tekemisen myötä vanhemmat saivat uskoa itseensä ja omiin taitoihinsa.

Työntekijä: Oliko tämä sekvenssikartta se, mikä auttoi siinä nimenomaan sitten.

Äiti: Joo, siis.

Työntekijä: Kun siinä laitettiin sit ihan ylös ja nähtiin?

Äiti: Joo. Siihen ensteks listattiin niinku niitä. Se, mitä mä justiin siitä sekvenssikartasta sit huomasin, että on hirveen uuvuttavaa tavallaan itselle niin kun sitten se, että siinä oli niin paljon. Niin kun tosi, siinä oli sitten liian monta asiaa tavallaan listattu...

9.3 Yhteenveto tutkimustuloksista

Keskeisimmiksi tuloksiksi nousivat arjen hallintaan liittyvät tekijät. Arkeen syntyneiden rutiinien myötä perheiden arki muuttui ennustettavammaksi, arjen toiminnot selkeämmiksi sekä ajankäyttö pysyi hallinnassa. Rutiinit vapauttivat vanhempien voimavaroja muuhunkin kuin pelkkään arjen pyörittämiseen, sillä suurin osa vanhemmista hakeutui työn tai opiskelujen pariin. Voimavarojen myötä vanhemmuus parantui, mikä näkyi muun muassa varmuutena toimia vanhempana, rajojen asettajana ja auktoriteettiaseman saavuttamisena.

Tärkeimpiä tuloksia koskien työskentelyä ovat työskentelyn kokeminen mukavana ja hyödyllisenä. Perheet, lähinnä vanhemmat, saivat työskentelyn kautta onnistumisen kokemuksia arjen askareiden hoitamisesta ja konkreettisen tekemisen kautta. Perhetyöntekijöiden kanssa käydyt keskustelut koettiin todella tärkeiksi, sillä työntekijöiden koettiin olevan aidosti kiinnostuneita perheen asioista. Sekvenssikartan koettiin olevan arkea selkeyttävä ja sen avulla perheen sisäinen vuorovaikutus parani.

10 POHDINTA

10.1 Tutkimustulosten johtopäätökset ja tulosten pohdintaa

Tutkimustulosten perusteella AH-työskentely auttoi perheitä hahmottamaan arjen rakenteita sekä muodostamaan perheisiin rutiineja. Muun muassa perheiden ajankäyttö selkiytyi, minkä ansiosta vuorokausirytmit korjautuivat. Monen perheen kohdalla vanhemmuus vahvistui ja vanhempi sai uskoa omiin taitoihinsa. Vanhemmuuden vahvistumisen myötä myös vanhemman ja lapsen välinen suhde kehittyi.

Rutiinit voivat olla joko voimavaroja vapauttavia tai rajoittavia. Rutiinit, jotka toistuvat säännöllisesti, mutta tarvittaessa myös joustavasti, luovat toimivan ja enakoitavan arjen. Rutiinit antavat mahdollisuuden olla koko ajan tekemättä valintoja ja pohtimatta jokaista tekoa. Tätä kautta arki sujuu, mikä vapauttaa voimavaroja kodinhoidon ulkopuolisiin toimintoihin. Työskentelyssä mukana olleiden vanhempien voimavarat lisääntyivät. Tämä tuli esiin vanhempien loppuneuvotteluiden puheenvuoroissa, joissa vanhemmat kuvailivat arkeaan positiivisemmin kuin aloitusneuvotteluissa. He kokivat jaksavansa arjessaan paremmin, kun arjen toimintojen sujumista ei tarvinnut enää jatkuvasti erikseen miettiä.

Työskentelyn sujumiseen vaikutti perheen oma sitoutuminen työskentelyyn. Myös perheen elämäntilanne vaikutti työskentelyyn. Mikäli perheessä oli jokin akuutti tilanne, kuten keskeneräinen erotilanne, vanhemman voimat eivät riittäneet enää AH-työskentelyyn. Tämä tuli esille yhden perheen työskentelyn keskeytymisenä, sillä äidin voimavarat eivät riittäneet kahden suuren muutoksen läpiviemiseen. AH-työskentely vaatii asiakkaaltaan voimavaroja intensiiviseen työskentelyyn. Onnistuessaan työskentely vapauttaa perheen voimavaroja, vaikka aluksi perheestä saattaa tuntua, että työskentely vie viimeisetkin voimat.

Työskentelyn myötä vanhemmuuden peruselementit vahvistuivat. Voimavarojen vapautuessa vanhempi kykeni keskittymään enemmän lapsen tarpeiden huo-

mioimiseen ja niiden täyttämiseen. Täten lapsen kehityksen tukeminen, rajojen asettaminen ja lapsen täysivaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen vahvistuivat. Vanhemmuuden vahvistuessa lapsi uskaltautui turvautumaan enemmän vanhempaansa. Tämä näkyi avoimena tunteiden näyttämisenä ja rajojen kokeilemisena.

Arki Haltuun -työskentelyn tavoitteena oli saada perheiden arkeen sekvenssikartan avulla rutiineja, jotka lisäsivät ennakoitavuutta ja säännönmukaisuutta ja sitä kautta vapauttaisi voimavaroja muuhun arjen toimintaan. Tutkimusessamme olleiden perheiden kohdalla tähän tavoitteeseen päästiin pääsääntöisesti. Kaiken kaikkiaan AH-työskentely vahvisti monessa perheessä arjen sujumisen kannalta tärkeitä tekijöitä. Yksi tärkeimmistä tutkimustuloksistamme oli se, että perheiden arkeen syntyi rutiineita työskentelyn myötä (ks. luku 9.1.3). Rutiininen muodostuminen perheisiin oli yksi Arki Haltuun -hankkeen tavoitteista, sillä rutiinien avulla uskotaan vapautuvan voimavaroja arjen toimintojen hoitamiseen, ja sitä kautta myös muihin elämän osa-alueisiin. Arki Haltuun korostaa rutiinien tärkeyttä koko perheen kannalta, ei vain lasten takia. (Holmberg ym. 2009, 110.) Tutkimustuloksemme tukevat tätä olettamusta rutiinien tärkeydestä, sillä perheiden voimavarat lisääntyivät selvästi.

Holmberg ym. (2009, 117) arvioivat sekvenssikarttamenetelmää muun muassa seuraavasti:

Mitä hyötyjä menetelmästä on?

- Perheen arkeen luodaan sitä puuttuvat rakenteet
- Arkipäivän ennakoitavuus lisääntyy
- Raha-asioiden ennakoitavuus paranee
- Vanhemmat voimaantuvat hakemaan apua omiin ongelmiin
- Lasten hyvinvointi kohenee

Tutkimustuloksistamme ilmenee, että asiakasperheissä tapahtui edellä mainittuja muutoksia. Ainoastaan raha-asioiden ennakoitavuuden paranemista emme voi todentaa, sillä aineistossamme ei käsitelty raha-asioita.

Tutkimustulostemme perusteella voimme sanoa, että Arki Haltuun -hanke on onnistunut luomaan perhetyön menetelmän, jolla todella pystytään auttamaan perheitä ja tarjoamaan perheen tilanteeseen sopivaa työmuotoa. Tulee muistaa,

ettei Arki Haltuun -työskentely suinkaan sovi kaikille apua tarvitseville perheille. Tästä hyvänä esimerkkinä oli yksi aineistomme perhe, jonka kohdalla työskentely keskeytyi.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus

Yksi suurimpia tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttava tekijä on mielestämme asiakkaiden aito kuuleminen neuvottelutilanteissa. Tarkoituksenamme oli tuoda nimenomaan asiakkaiden kokemuksia esiin, mutta tämä oli haastavaa, sillä asiakas harvoin toi itse esille kokemuksiaan ja tuntemuksiaan. Tästä syystä perhetyöntekijät ja sosiaalityöntekijät joutuivat sanoittamaan paljon asiakkaan tuntemuksia ja ajatuksia. Uskomme, että asiakkaan oma ääni olisi tullut paremmin esiin luonnollisemmassa ympäristössä, kuten asiakkaan kotona. Neuvottelutilanteet ovat virallisia tilanteita, minkä vuoksi asiakas saattaa kokea tilanteen ahdistavana ja jopa kokea olonsa uhatuksi jollain tasolla. Tämän vuoksi asiakkaan saattaa olla vaikea tuoda omia mielipiteitään esille samalla tavalla kuin esimerkiksi perhetyöntekijöiden tavallisella kotikäynnillä. Emme usko kuitenkaan tämän vaikuttaneen suuresti tutkimustuloksiin, sillä asiakkaat myötäilivät usein perhetyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden esille tuomia asioita, eivätkä he tuoneet esille myöskään vastaväitteitä.

Tulosten luotettavuuteen vaikuttaa meidän ulkopuolinen asemamme. Saimme valmiin aineiston, joten emme päässeet vaikuttamaan tutkittavien antamiin vastauksiin esimerkiksi ohjailevilla kysymyksillä. Aineiston keräsi Väestöliiton työntekijät, jotka eivät aineiston keruuvaiheessa tienneet millaiseen tutkimukseen aineistoa käytetään, joten hekään eivät ole voineet ohjailla keskustelua tutkimustulosten kannalta suotuisaan suuntaan. Tuloksemme pohjautuvat täysin aineistosta esiin nouseviin tietoihin. Tästä johtuen jouduimme muun muassa muokkaamaan alkuperäisiä tutkimuskysymyksiämme.

Pohdimme kauan, mikä olisi tutkimusaineistomme. Vaihtoehtoinamme olivat joko itse toteuttamamme lomakekysely tai Väestöliitosta saatava valmis litteroitu aineisto. Päädyimme valmiiseen litteroituun aineistoon, koska valmis aineisto

säästi aikaamme, joka olisi kulunut lomakekyselyn tekoon, sen lähettämiseen asiakkaille sekä vastausten odottamiseen. Lisäksi saimme Väestöliitolta varmistuksen, että valmiista aineistosta löytyisi ainakin osittain vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Lomakekyselyn avulla olisimme saaneet tarkempia vastauksia ja nimenomaan asiakkaan näkökulmasta. Lomakekyselyn vastaukset olisivat vastanneet juuri meidän tutkimuksemme kannalta oleellisiin asioihin ja läpikäytävää tutkimusaineistoa olisi ollut vähemmän. Lomakekyselyn haasteena olisi ollut neutraalina ja puolueettomana pysyminen, sillä kysymyksistä olisi helposti saatanut muovautua huomaamattamme vastaajaa ohjailevia.

Saamamme valmis litteroitu materiaali oli todella laaja ja aineiston puheenvuorot vaihtelivat perheen kuulumisista säästä keskusteluun. Aineiston laajuuden ja strukturoimattomuuden vuoksi aineiston läpikäyminen ja tutkimuskysymyksiimme liittyvien kommenttien etsiminen oli hidasta ja työlästä, joten on mahdollista, että emme ole havainneet kaikkia tutkimuksen kannalta oleellisiä kohtia aineistosta. Tämän vuoksi kävimme aineiston läpi useampaan kertaan, jotta huomasimme kaiken oleellisen. Aineiston laajuuden vuoksi jouduimme jakamaan sen niin, että kummallekin tuli oma osuus. Sovimme tarkoin, kuinka käymme aineistoa läpi ja mitkä ovat tutkimuksemme kannalta oleellisiä asioita.

Huolimatta tarkoin sovituista aineiston läpikäymiskriteereistä kummallakin on ollut omanlainen tapa käydä aineisto läpi ja näin ollen saatoimme kiinnittää huomiota hieman eri asioihin. Harvoista kommentteista sai suoraa vastausta tutkimuskysymyksiimme, joten jouduimme lukemaan paljon rivienvälistä ja tämä saattoi johtaa siihen, että tulkitsimme asian väärin. Tulkintamme perustuivat aina omiin olettamuksiimme, joten objektiivisuus saattoi kärsiä. Edellä mainituista seikoista huolimatta olemme sitä mieltä, että saamamme tutkimustulokset ovat luotettavia.

Pohdimme paljon Arki Haltuun -hankkeen vaikutusta perheiden muuttuneisiin elämäntilanteisiin. Emme pysty osoittamaan, että perheissä tapahtuneet muutokset johtuisivat pelkästään AH-työskentelystä. Perheiden tilanteisiin vaikuttaa aina monet tekijät, joista AH-työskentely on ollut vain yksi vaikuttava tekijä.

10.3 Jatkoimet

Litteroitua aineistoa läpikäydessämme huomasimme, että neuvotteluista puuttui johdonmukaisuus. Keskustelu saattoi kääntyä pikkuhiljaa esimerkiksi säästä puhumiseen, joka vei aikaa oleelliselta keskustelulta. Jatkossa olisi tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että pysytään asiassa, missä voisi auttaa etukäteen mietitty neuvottelurunko. Näin saatettaisiin saada paremmin nostettua esiin myös asiakkaan ääni, kun keskustelu etenee johdonmukaisesti ja myös asiakkaalle olisi täysin selvää mistä puhutaan. Tulisi myös varmistaa, että asiakkaan kanssa puhutaan samasta asiasta ja kiinnitetään huomiota siihen, että asiakas varmasti ymmärtää mitä häneltä kysytään. Välillä meille tuli tunne, että asiakas ei ollut käsittänyt kysymystä ja siksi vastasi täysin aiheen vierestä, jolloin jäi ehkä arvokasta tietoa saamatta koskien työskentelyä.

Asiakkaat toivat monessa lopetusneuvottelussa esiin huolen omien taitojen ja resurssien riittävydestä AH-työskentelyn lopettamisen jälkeen. Mielestämme työskentelyn lopetusvaiheeseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Perheitä voisi vielä enemmän kannustaa ja luoda uskoa tulevaan tuomalla esille perheessä jo tapahtuneita myönteisiä muutoksia ja kehittymistä arjen taidoissa ja vanhemmuudessa. Joillekin perheille työskentelyn lopetus tuntui tulevan jonkin asteisena yllätyksenä. Perheille olisi hyvä tuoda selkeästi esille se, milloin työskentely loppuu, jottei perhe koe jäävänsä yhtäkkiä tyhjänpäälle.

10.4 Ammatillinen kehittyminen

Opinnäytetyön tekemisen aikana ja erityisesti teoriaosuutta kootessamme perhetyön käytäntöjen ja menetelmien monimutkainen ja laaja kenttä selkeytyi. Perhetyön toteuttajia on monia ja perhetyöstä voidaan puhua monessa eri yhteydessä. Mielestämme perhetyön ja perheiden kanssa tehtävän työn välillä on merkityseroja. Käsitämme perhetyön niin, että jokin taho auttaa ja tukee perhettä tämän kohdatessa jonkin elämän hallintaa horjuttavan tekijän. Kaikki perheiden kanssa tehtävä työ ei ole perhetyötä, vaan toimimista perheen kanssa yhteistyössä kuten esimerkiksi kouluissa toteutettava työ.

Huomasimme, miten tärkeää eri sektoreiden välinen yhteistyö on. Jotta pystytään vastaamaan perheiden muuttuviin tilanteisiin ja tarpeisiin, on tarpeen kehittää uusia työmenetelmiä. Järjestöjen merkitys tässä kohtaa on suuri, sillä ne pystyvät vastaamaan muuttuviin tarpeisiin nopeammin ja joustavammin, koska niiden taustalla ei yleensä ole niin suurta organisaatiota kuin kaupungilla.

Olemme opinnäytetyöprosessin aikana perehtyneet tutkimusaineistoon sosiaalialan perhetyöstä. Kykymme analysoida aineistoa ja tunnistaa sieltä tarpeellinen tieto kehittyi opinnäytetyön teon aikana. Opinnäytetyömme toi konkreettisesti meille esiin sen, kuinka tärkeää on pysyä mukana yhteiskunnan kehityksessä ja on oltava valmiuksia kehittää omaa työtään muuttuvan yhteiskunnan tarpeiden mukaan. Opinnäytetyön tekeminen loi meille valmiuksia tehdä tutkimusta ja työskennellä pitkäjänteisesti välitavoitteita asettaen.

10.5 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyömme aiheen saimme koulumme opinnäytetyötorilta, jossa esitellään erilaisia opinnäytetyöaiheita. Väestöliiton Arki Haltuun -hanketta varten oli perustettu oma opinnäytetyöryhmä. Kiinnostuimme kumpikin uudesta perhetyön työmenetelmästä ja koimme aiheen mielenkiintoiseksi. Väestöliitto ei suoraan antanut tiettyä tutkimusaihetta, vaan saimme itse miettiä sen niin, että myös Väestöliitto hyötyisi siitä. Olemme jatkuvasti olleet yhteydessä AH-hankkeen työntekijöihin ja he tietävät, mitä olemme tutkimassa. AH-hankkeen saama hyöty opinnäytetyöstämme on se, että työntekijöille ja Väestöliitolle tulee näkyväksi asiakkaiden kokemukset työskentelystä. Tätä tietoa he voivat käyttää halutesaan työskentelyn kehittämiseen ja eteenpäin markkinoimiseen.

Opinnäytetyöprosessimme alkoi keväällä 2008. Ensin meidän kummankin oli tarkoitus tehdä opinnäytetyö yksin. Totesimme kuitenkin, että tutkimusintressimme olivat hyvin samanlaiset ja näimme hyvänä ratkaisuna tehdä opinnäytetyömme yhdessä. Näin saisimme laajempaa näkökulmaa tutkimukseemme, eikä tulisi kahta lähes identtistä työtä. Tutkimusaiheemme muotoutui pikkuhiljaa ja lopullinen aiheemme muovautui kevään 2009 aikana. Teoriapohjamme kirjoi-

timme kevään ja kesän 2009 aikana. Alkusyksystä 2009 saimme litteroidun materiaalin, jota rupesimme analysoimaan 2009 loppuvuodesta. 2010 alkuvuodesta aloimme työskennellä intensiivisesti opinnäytteemme parissa. Osallistuimme Arki Haltuun -seminaareihin, joissa oli mukana muitakin hankkeelle tutkimusta tekeviä yliopisto-opiskelijoita. Näin saimme tutkimukseemme uusia näkökulmia ja varmistusta siitä, että olemme osuneet oikeaan tutkimusaiheemme kanssa.

Kaiken kaikkiaan koimme opinnäytetyön tekemisen ajoittain hyvin haastavana, mutta prosessin edetessä yhä mielenkiintoisempana ja antoisana. Suurimpana haasteenamme oli aineiston läpikäyminen ja muokkaaminen johtopäätösten tekemistä varten, sillä aineisto oli todella laaja ja haastava moninaisuutensa vuoksi. Oli todella antoisaa huomata alun epäröinnin jälkeen, että saimme loppujen lopuksi kuitenkin melko paljon vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Positiivinen palaute ja kannustus yhteistyötahomme puolelta auttoi meitä opinnäytetyömme läpiviemisessä. Lisäksi vertaistuki ja keskustelut muiden opiskelijoiden kanssa olivat antoisia ja voimaa antavia.

LÄHTEET

- Heino, Tarja 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämishjelmalle. Stakesin työpapereita 9/2008.
- Holmberg, Milla; Jonsson, Mona; Korvela, Pirjo & Kupiainen Antero 2009. Ajelehtivasta ankkuroituun arkeen – arkirytmien muuttumisen tukeminen perhetyössä sekvenssikartta -menetelmällä. Teoksessa Janhonen-Abruquah, Hille (toim.) Kodin Arki. Helsinki: Yliopistopaino, 103–119.
- Hurtig, Johanna 2003. Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Jokinen, Eeva 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus.
- Jonsson, Mona 2006. Perhetyö, arki ja sekvenssit. Raportti Arki haltuun kehittämishankkeesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään yksikkö. Sosiaalialan jatkotutkinto. Opinnäytetyö.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Minna 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita
- Kivijärvi, Salla; Rönkä, Anna & Hyväluoma, Johanna 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Tiina Lämsä; Kaisa Malinen & Anna Rönkä. Perhe-elämän paletti, vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 47–68.
- Korvela, Pirjo 2003. Yhdessä ja erikseen. Perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka. Stakesin tutkimuksia 130. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta, Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Väitöskirja. Helsinki: Stakes
- Kraav, Inger & Lahikainen, Anja Riitta 2000. Perheen turva ja turvattomuus. Teoksessa Pauli Niemelä ja Riitta Lahikainen (toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino, 91–118.
- Kyrönseppä, Ulla & Rautiainen, Juha-Matti 1993. Lapsi laitoksessa. Porvoossa:

WSOY.

- Laine, Timo 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.
- Lastensuojelulaki 2007. 417/2007
- Myllymäki, Nina & Nuutila, Jenni 2006. Työntekijät vanhemmuuden tukijoina pitkäaikaista hoitoa antavassa lastensuojelulaitoksessa. Diakonia-ammattikorkeakolu. Helsingin yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Määttä, Paula 1999. Perhe asiantuntijana: Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Jyväskylä: Atena.
- Pohjola, Kirsi 2005. Perhe ja lapsen perhe. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 43–60.
- Pöso, Tarja 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Puonti, Annamajja; Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 202–213.
- Reijonen, Mikko 2005. ”Mitä työtä se perhetyö oikein on?”– ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 7–15.
- Rönkä, Anna: Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Tiina Lämsä; Kaisa Malinen & Anna Rönkä. Perhe-elämän paletti, vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Paletti-tutkimus, Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskus. Jyväskylä: PS-kustannus, 11–20.
- Sosiaaliportti 2008. PERHE-hanke. Viitattu 1.7.2009.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/PERHE-hanke/>.
- Sosiaalivirasto 2008. Lastensuojelun avopalvelut. Viitattu 8.12.2008.
<http://www.hel.fi/wps/portal/Sosiaalivirasto>. Lastensuojelun palvelut.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2009. Varhainen puuttuminen (Varpu) - vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi. Viitattu 1.7.2009.
<http://www.stm.fi/hyvinvointi/sosiaalinenturvallisuus>. Varhainen puuttuminen.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi.

Helsinki: Tammi.

Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Annamaija Puonti; Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 154–191.

Uusimäki, Mervi 2005a. Perhetyötäkö kaikki? Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

Uusimäki, Mervi 2005b. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–41.

Väestöliitto 2010. Historia. Viitattu 13.3.2010.

http://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/mika_vaestoliitto_on/historia/.